

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ МЕНЕДЖЕРІВ У КОНТЕКСТІ ВИМОГ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ ТА ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

УДК 373(4)

Юрій Задорожний, студент Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ МЕНЕДЖЕРІВ У КОНТЕКСТІ ВИМОГ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ ТА ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

У статті розглядаються перспективи підготовки конкурентоспроможних менеджерів та зміни, які особливо значні у системі економічної освіти, реформи, які орієнтовані на вимоги Болонського процесу і пов'язані з майбутнім вступом до європейського освітянського простору.

Ключові слова: Болонський процес, менеджмент-освіта, інформаційні освітні технології.

В статье рассматриваются перспективы подготовки конкурентоспособных менеджеров и изменения, которые особенно значительные в системе экономического образования, реформы, которые ориентированы на требования Болонского процесса и связаны с будущим вступлением в европейское просветительское пространство.

Ключевые слова: Болонский процесс, менеджмент-образования, информационные образовательные технологии.

This article discusses the prospects for training managers and competitive changes that are particularly significant in the system of economic education, reforms that focus on the requirements of the Bologna process and related to the future accession to the European educational space.

Key words: Bolonskiy process, management of education, information educational technologies.

Постановка проблеми. Оскільки економічний потенціал держави та регіону важлива складова у процесах розбудови, – знання стали обов'язковим елементом сучасного розвитку суспільства. Вони, зокрема, дають змогу долати нестачу матеріальних і людських ресурсів, а також отримувати високі прибутки. У цьому зв'язку особливо актуальна проблема підготовки кадрів, які становитимуть опору будь-якої структури в умовах жорсткої конкуренції на ринку [8, 477]. Методи підготовки кадрів повинні відповідати тим вимогам, які ставить середовище перед ними під час вибору місця роботи. Ці методи вимагають розвитку і вдосконалення.

Серед визначальних елементів конкурентоспроможності економіки є якість освітньої системи, яка забезпечує розвиток інтелектуального потенціалу суспільства. Сучасний ринок праці, як внутрішній, так і міжнародний, ставить свої вимоги до рівня підготовки менеджерського персоналу. Розвиток вітчизняної освітньої системи повинен відповідати вимогам Болонського процесу, що забезпечить кореляцію між вимогами ринку праці (попитом) і рівнем знань спеціалістів.

Аналіз останніх досліджень. Основні положення модернізації вітчизняної вищої освіти в контексті євроінтеграції України і приєднання до Болонського процесу розглянуто в інформаційних матеріалах Міністерства освіти і науки України [6, 12].

Особливості реалізації принципів Болонської декларації для підготовки фахівців економічного профілю аналізує проректор КНЕУ А. Колот [4, 20]. Автор розглянув основні положення цієї декларації, зокрема, введення двох циклів навчання (бакалавр, магістр), кредитно-модульної системи організації навчального процесу, контролю за якістю освіти, розширення мобільності студентів і викладачів, забезпечення працевлаштування випускників, обґрунтування доцільності європейської системи освіти.

Різні аспекти проблеми вдосконалення вищої освіти в Україні розглянуто також у наукових працях Т. Фінікова, О. Романовського і Ю. Романовської [5, 49], А. Амбросова і О. Сердюка [1, 25] та інших.

Мета статті: окреслити перспективи підготовки конкурентоспроможних менеджерів, зміни та реформи, пов'язані з майбутнім вступом до європейського освітянського простору.

Виклад основного матеріалу. Найчастіше відбір кадрів на певну посаду здійснює керівник або спеціаліст відділу кадрів. Такий відбір відбувається, здебільшого, за відсутності повної інформації про ділові якості та професіоналізм кандидата.

На мій погляд, орієнтиром для оптимальної підготовки кадрів повинні бути обґрунтовані, послідовні вимоги до посади, виражені бальною оцінкою.

Потяг українців до знань і дипломів добре

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ МЕНЕДЖЕРІВ У КОНТЕКСТІ ВИМОГ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ ТА ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

відомий. Більшість наших земляків прагне здобути вищу освіту. Тому необхідно здійснювати управління цим процесом і “прив’язувати” підготовку спеціалістів до реалій ринку праці, аби уникнути безробіття дипломованих фахівців.

Нині актуальні проблеми якості знань та “перевиробництва” спеціалістів, а звідси – значні труднощі у працевлаштуванні. Неадекватне реагування системи вищої і професійної освіти на реальні процеси в економіці, посилює диспропорції між попитом і пропозицією на ринку праці. Так, за 2004 р. навчальні заклади Тернопільщини I – IV рівнів акредитації підготували майже 21 тис. випускників. У ВНЗ III – IV рівнів акредитації наймасовішими були випуски за спеціальностями: “Облік і аудит” (1933 особи), “Учитель” (1622), “Фінанси” (1316), “Економіка підприємництва” (988), “Банківська справа” (698 осіб) [3, 20].

Соціологічні опитування випускників вищих навчальних закладів щодо самооцінки рівня їх конкурентоспроможності свідчать, що основною перешкодою у працевлаштуванні після отримання диплому про вищу освіту за тією чи іншою спеціальністю є відсутність практичного досвіду роботи. Забезпечити відповідну якість професійно-практичної підготовки надзвичайно важко, адже студента потрібно навчати не лише в аудиторії, а й на майбутньому робочому місці. Проте роботодавці нині не дбають про підготовку фахівця, оскільки отримують його безоплатно. Усе ж деякі підприємства виявляють таку зацікавленість. Їхні представники приходять у вищий навчальний заклад для того, щоб вибрати серед студентів потенційних працівників потрібної кваліфікації, організовують у себе практику, впливають на навчальний процес [2, 93].

В Україні вища освіта визнана однією з провідних галузей розвитку суспільства. Тож актуальність проблеми її реорганізації поза сумнівом. Україна здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті вимог Болонського процесу.

Особливе значення приділяється розвитку ефективних систем забезпечення якості освіти. Освітня діяльність, відповідно до умов Болонської декларації, – це не тільки рівні, модулі, експерименти, кредити, рейтинги, а й відтворення в людині потреби та можливості вийти за межі того, що вивчається, розвиток у студента здібностей до саморозвитку, самовдосконалення, неперервної самоосвіти впродовж усього життя. Важливо розвивати творчий потенціал студентів, вчити критично мислити, швидко орієнтуватися у складних ситуаціях і приймати правильні рішення.

Суть проблеми не полягає тільки в оптимізації

процесів підготовки управлінців у ВНЗ, на основі вмотивованого та справедливого перерозподілу існуючих методів у викладацькій діяльності, а в переусвідомленні самого об’єкта зусиль викладацького корпусу.

Феномен мотивації, як стверджують теоретики, – це складний ансамбль, який можна вивчати і коригувати тільки у роботі з людьми, у реальних обставинах.

Використовуючи численні прояви мотиваційних ансамблів у поведінці студентів та викладачів, можна сподіватися на позитивний результат діяльності, який відповідає сучасним вимогам. Це стосується, зокрема, і підготовки менеджерів.

Як стверджує І. Васюков, нині можна вести мову про початок розробки організаційно-ресурсного підходу у підготовці менеджерів у ВНЗ. “Ресурси” – це сукупність мотиваційних ансамблів студентів та викладачів.

У 90-х роках XX століття, після здобуття Україною незалежності і початку розвитку підприємств недержавної форми власності, з’явилася потреба у фахівцях нових спеціальностей, підготовку яких вищі навчальні заклади не здійснювали або здійснювали в недостатній кількості.

У той час диплом про вищу освіту, знання іноземної мови та володіння навиками роботи на комп’ютері давало змогу спеціалістам, за наявності наполегливості, цілеспрямованості, досягати успіхів у сферах, відмінних від їх базової освіти. Тепер же роботодавці вимагають, крім практичного досвіду роботи і відповідної освіти, ще й теоретичної підготовки. Як наслідок, на ринку освітніх послуг почав активно розвиватись напрям підготовки менеджерів, які вже мають вищу освіту.

Еволюція нової економіки призводить до змін у системі взаємодії “держава-бізнес-суспільство” в ціннісних установках і потребах. Особливий інтерес викликають трансформаційні процеси в освіті, оскільки це той сектор нової економіки, де формується носій знань – кваліфікований працівник. Нова економіка ставить до існуючої системи освіти свої вимоги.

Для освіти нині характерне збільшення обсягу знань і швидкості їх оновлення, поява нових умінь і навиків, що визначають успішність людини в суспільстві. Постійне вдосконалення у відповідь на виклики часу стає умовою життєздатності системи освіти. Особливо актуальна здатність трансформуватися відповідно до змінних вимог оточення у менеджмент-освіті.

Які ж чинники визначають необхідність модернізації сучасної української менеджмент-

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ МЕНЕДЖЕРІВ У КОНТЕКСТІ ВИМОГ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ ТА ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

освіти? Передусім, це обставини, пов'язані з еволюцією нової економіки: поступовою зміною структури вітчизняного виробництва, формуванням інформаційно-комунікаційних ринків; розширенням сектора аналітичних, консультаційних і маркетингових послуг; посиленням мотивації працівників до здобуття й оновлення знань, навиків, умінь. Крім того, глобалізація економіки України, її амбіції щодо вступу в майбутньому до ЄС ставлять додаткові вимоги до модернізації національної менеджмент-освіти. До цієї групи факторів належать зростання потреби у творчих висококваліфікованих менеджерах, аналітиках, маркетологах; збільшення мобільності працівників; підвищення вимог до якості освіти; посилення конкуренції на ринку освітніх послуг; розширення можливостей здобуття освіти.

Нині в країні існує необхідність у підвищенні загального професійно-освітнього рівня працюючих, що дасть змогу утворити середовище, яке легко сприйматиме нові ідеї, легко адаптуватиме та створюватиме нові знання. А це, своєю чергою, є основою інноваційного розвитку, умовою прийняття нововведення [7, 49].

Дослідження ринку праці підтверджує невідповідність вимог професійно-кваліфікаційної структури до попиту на робочу силу. Загалом ринок праці є надлишковим. За статистичними даними, в 2005 році навантаження незайнятого населення на одну вакансію становило чотири особи. Не менш важливою є якісна невідповідність попиту та пропозиції на ринку праці. За даними соціологічного моніторингу, який щорічно проводить Інститут соціології НАН України, частка респондентів, які зазначили, що характер їх роботи не відповідає їх професійно-освітньому рівню зросли з 30% у 2002 році до 37,8% у 2003 році. Причому тільки 15,3% у 2003 році були згодні з тим, що вони мають можливість реалізувати себе як фахівці.

В умовах інноваційної трансформації підприємства особливого значення набуває відповідність виробничого персоналу за чисельністю і кваліфікацією перспективам подальшого розвитку. Забезпечення гнучкості виробництва вимагає формування мобільної робочої сили, здатної швидко адаптуватися до нових умов виробництва, що дає змогу маневрувати розміщенням кадрів на різних ділянках виробництва. Чим ширша базова професійна підготовка працюючих, тим більше можливостей використовувати їхню працю на підприємстві. Такого ефекту досягають, насамперед, за допомогою підвищення стійкості

працівника до мінливих умов праці, що, своєю чергою, прямо пов'язано з рівнем освіти та фундаментальною спеціальною підготовкою. На жаль, якість навчання, пропонована коледжами і ВНЗ не завжди відповідає вимогам підприємства [7, 49].

Недоліки української менеджмент-освіти такі:
- відсутність довготривалих традицій вивчення менеджменту;

- невідповідність навчальних програм міжнародним стандартам;

- нестача і недостатня кваліфікація професорсько-викладацького складу;

- недостатня кількість затребуваних фахівців;

- низька середня якість підготовки студентів;

- невідповідність світовому рівню підготовки фахівців у переважній більшості ВНЗ.

Треба визнати, що недоліки українського ринку освітніх послуг у галузі менеджменту значніші, ніж переваги.

Серед переваг української менеджмент-освіти:
- фундаментальна базова освіта;

- мережа спеціалізованих базових шкіл, коледжів у структурі університетів .

У результаті змін, що відбуваються на ринку української менеджмент-освіти, змінюється роль держави, яка, будучи гарантом доступності освіти, перестає бути єдиним контролером її якості, розділяє тягар ресурсного забезпечення освіти з приватними структурами.

У “Стратегії економічного та соціального розвитку” України стверджено, що “люди з їхнім інтелектуальним, підприємницьким, виробничим потенціалом є основним стратегічним ресурсом держави, головним фактором економічного зростання.

Наявність ефективної системи підготовки нових працівників, які б відповідали сучасним вимогам до кваліфікованої робочої сили, є обов'язковою умовою економічної стабільності суспільства”.

“Проблема фінансування освіти – зловбоденна для країн, які прагнуть удосконалити наукову і викладацьку діяльність”, – зазначено в доповіді, виголошеній нещодавно Єврокомісією.

Плачевний стан, у якому університетська наука сьогодні перебуває, значною мірою спричинений невмінням налагодити ефективні комунікації з бізнес-середовищем, знайти ефективне практичне застосування для наукових розробок. Недостатнє державне фінансування науки – одна сторона питання (частка витрат на науку в Україні становила 2003 року 0,4% ВВП), нездатність реалізовувати власні бізнес-проекти – внутрішня проблема університетської науки.

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ МЕНЕДЖЕРІВ У КОНТЕКСТІ ВИМОГ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ ТА ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Реформи ВНЗ можна почати зі створення конкурентного середовища. Вдалим прикладом цього є проект, запроваджений у Державному університеті “Вища школа економіки” (ГУ-ВШЕ, м. Москва). Проект передбачає введення комплексного рейтингу для студентів, де кожен предмет має кредитне значення, залежне від складності, важливості, обсягу знань. Рейтинг щосеместру визначають на основі підсумкових оцінок студента з вивчених предметів. Високий рейтинг дає змогу студентам, які навчаються на місцях з оплатою вартості навчання, одержати знижку в оплаті, розмір якої варіюється від 25 до 100%. Рейтингові таблиці наведені в Інтернеті, що дає змогу працедавцям оцінити рівень знань випускників університету.

Реформування університету, модернізація менеджмент-освіти полягає у формуванні нового освітнього середовища. Його характеристики включають: запровадження в навчальний процес інформаційних, комунікаційних і аудіовізуальних технологій; полегшення доступу студентів і викладачів до структурованих навчально-методичних матеріалів, навчальних мультимедійних комплексів університету; забезпечення можливості зв'язку студента з викладачем, отримання консультації в он-лайн або оф-лайн режимі.

В основі змін освітнього середовища – кардинальний перегляд концепції побудови навчальних матеріалів і навчальних процесів. Нова концепція формується з урахуванням принципів функціонування загальноєвропейської системи вищої освіти, визначених у межах Болонського процесу, серед яких – введення двоциклового навчання; кредитної системи; контроль якості освіти.

Крім оновлення теоретичної складової менеджмент-освіти, потрібна модернізація практичної підготовки студентів. Тепер менеджерська практика починається від третього курсу і часто має формальний характер.

Ще одним інструментом наближення освіти до економічної реальності є так званий компетентнісний підхід. Він передбачає виділення “ключових компетенцій” як нового типу освітнього результату, який не “є звичайною комбінацією знань і навиків та орієнтований на вирішення реальних завдань”.

Передумова формування нового освітнього середовища запровадження в освітній процес інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ): інтернет-технологій і останніх досягнень в галузі мультимедіа. Унаслідок цього кардинально змінюються структура й організація освітніх

систем. Доступ до навчально-методичних матеріалів і постійний контакт з навчальним центром забезпечують засоби Інтернету, зв'язок між викладачами і студентами триває в інтерактивному режимі.

У розвинутих країнах світу інформатизацію освіти вважають вирішальним напрямом її модернізації. Мета інформатизації полягає в полегшенні доступу до освіти, підвищенні якості освітніх послуг. Це сприяє розвитку дистанційного навчання.

Запровадження інформаційних освітніх технологій – складне завдання, що потребує значних ресурсів і співпраці університетів, бізнес-структур і держави. В Україні важливість навчання з використанням ІКТ і розвиток дистанційного навчання розглядають на державному рівні. Проте доводиться констатувати, що рівень інформатизації, зокрема в менеджмент-освіті – низький.

Серед проблем упровадження ІКТ в менеджмент-навчання – нестача необхідної нормативної бази; нерозвиненість опорної інфраструктури, що об'єднує університетські мережі в різних регіонах України; недостатня кваліфікація для використання ІКТ великою частиною викладацького складу.

Висновки. Отже, попри безперечну важливість технологічних інновацій у менеджмент-освіті, слід визнати, що основні проблеми, які сповільнюють його модернізацію, мають інституційний характер і пов'язані з регламентацією, мотиваціями і контролем якості сучасної освіти. Ідеться про дефіцит взаємної довіри між державними органами та бізнес-структурами, неадекватність освітнього середовища сучасним глобальним економічним тенденціям, недооцінений потенціал інновацій для підвищення якості освітнього результату, відсутність культури співпраці і партнерства. Тільки сумісними довготривалими зусиллями держави, бізнесу і ВНЗ можна стимулювати прогрес менеджмент-освіти, перетворити його на динамічну сферу підготовки кваліфікованих фахівців, які будуватимуть нову сучасну національну економіку України.

1. Амбросов А., Сердюк О. Громадська оцінка якості бізнес-освіти // *Синергія*. – 2003. – № 3. – С. 25 – 29.

2. Гулевич О. Основні напрямки реформування навчального процесу в контексті вимог ринку праці // *Удосконалення змісту та форм організації навчального процесу відповідно до міжнародних стандартів: Зб. матеріалів*

МІСЦЕ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

наук.-метод. конф. 2 – 4 лютого 2005 р. – К.: КНЕУ, 2005. – Т. 2. – С. 93 – 95.

3. Довжук Б. Чому випускникові ВУЗу “тісно” на ринку праці? // Соціальний захист. – 2005. – Березень. – № 3. – С. 20.

4. Колот А. Реалізація основних принципів Болонської декларації при підготовці фахівців економічного профілю // Вища школа. – 2004. – № 2 – 3. – С. 20 – 33.

5. Романовський О., Романовська Ю. Феномен підприємництва і роль вищої школи в підготовці підприємців // Вища школа. – 2002. – № 1. – С. 49 – 59.

6. Степенко М.Ф. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес. Інформаційні матеріали Міністерства освіти і науки України // Освіта України. – 2004. – №64 – 65. – С. 12 – 17.

7. Черкасова Т.І. Якісні зміни ринку праці в умовах реалізації інноваційної моделі розвитку // Економіка та держава. – 2005. – № 2. – С. 49.

8. Янковська Л.А. Підготовка менеджера: основні риси і вимоги // Вісник НУ “Львівська політехніка”. – 2005. – № 526. – С. 477 – 484.

Стаття надійшла до редакції 27.03.2010

УДК 339.138+174.4

Любов Сидоренко, аспірантка Бердянського державного педагогічного університету

МІСЦЕ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті висвітлюється у стислій формі вплив та місце духовних цінностей на виховання молоді у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи, що сприятиме формуванню у підростаючого покоління любові і поваги до національних традицій, своєї мови, тих цінностей, які людство створювало протягом багатьох років.

Ключові слова: виховання, цінності, особистість, освіта, культура спілкування.

В статье освещается в сжатой форме влияние и место духовных ценностей на воспитание молодежи в процессе профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы, что будет способствовать формированию у подрастающего поколения любви и уважения к национальным традициям, своему языку, тем ценностям, которые человечество создавало в течение многих лет.

Ключевые слова: воспитание, ценности, личность, образование, культура общения.

In the article influence and place of spiritual values lights up in a condense form on educations young in the process of professional preparation of future teachers of initial school, which will be instrumental in forming at the rising generation of love and respect to national traditions, language, those values which humanity created during many years.

Key words: education, values, personality, education, culture of intercourse.

Постановка проблеми. Формування сучасної освіти позначене такими глобальними процесами, як її гуманітаризація, гуманізація, екологізація, впровадження нових розвивальних технологій навчання та виховання, нових моделей освіти. Ці процеси в кінцевому результаті повинні сформувати новий тип людини-культури до сучасної ринкової економіки на високих моральних засадах (О. Вишневський, [1], М. Вачевський [2], В. Здоровенко [7], І. Зязюн [8], Н. Примаченко [16], О. Шпак [22] та інші). Проблема формування духовності пов'язана з поняттям формування особистості і належить до проблеми соціального характеру.

Наше суспільство переживає період стрімких, далекосяжних змін: технологічний прогрес, міжнародну торгівлю, світову конкуренцію. Тому духовний розвиток молоді дуже важливий у наш

час. Адже ми спостерігаємо, що світ став бездуховним. Як показали дослідження, 65% сучасних батьків мають дуже слабкі уявлення про педагогіку. Уся їх турбота про дітей зводиться лише до матеріальних здобутків. Звідси починається духовна деградація молоді.

Аналіз останніх публікацій відомих вітчизняних педагогів та філософів (О. Вишневського [1], М. Вачевського [2], В. Грищенко [4], В. Здоровенка [7], В. Мадзігона [13], Ю. Пелеха [15], Н. Примаченко [17], Я. Радевич-Винницького [18], О. Шпака [22] свідчить, що культура і мораль, виховання, етика спілкування, професійна компетенція – філософські поняття, які охоплюють широке коло явищ суспільного життя. Їх зміст в сучасних ринкових відносинах з гострою конкуренцією, складає різноманітна людська діяльність, що вимагає від маркетологів, підприємців високих духовних і культурних взаємовідносин у світі